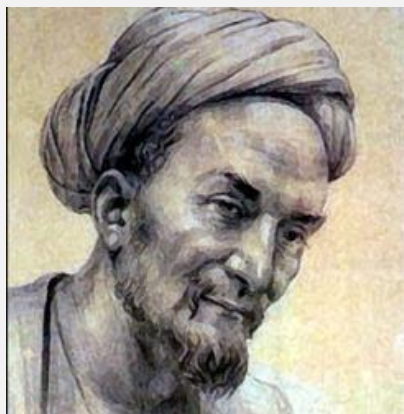

هنوز می‌توان با پند سعدی زندگی کرد؟

نکات اخلاقی که به صورت پند و نصایح از زبان شیخ اجل آمده‌اند و او آنها را در زمانه‌ای با شرایط و مردم خاص خودش سروده و نوشته است در زمان حال چقدر کاربرد دارد؟ آیا دغدغه‌های ذهنی این شاعر ایرانی اکنون نیز می‌تواند کارآمد باشد یا تنها مختص زمانه خودش بوده است؟ آیا پند و اندرزهایی که سعدی در قالب حکایات شیرین بیان کرده است برای جامعه امروز نیز مناسب است؟

نکات اخلاقی که به صورت پند و نصایح از زبان شیخ اجل آمده‌اند و او آنها را در زمانه‌ای با شرایط و مردم خاص خودش سروده و نوشته است در زمان حال چقدر کاربرد دارد؟ آیا دغدغه‌های ذهنی این شاعر ایرانی اکنون نیز می‌تواند کارآمد باشد یا تنها مختص زمانه خودش بوده است؟ آیا پند و اندرزهایی که سعدی در قالب حکایات شیرین بیان کرده است برای جامعه امروز نیز مناسب است؟

به گزارش خبرنگار خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، منطقه خوزستان، یکی از صفات و ویژگی‌های بارز آثار سعدی که بسیاری نیز به آن واقف‌اند آموزه‌های تربیتی آثار او است. سعدی در بسیاری از آثارش با زبانی ساده نکات اخلاقی و تربیتی را در قالب شعر و حکایات بیان کرده است.

سعدی شیرازی ملقب به شیخ اجل و استاد سخن، شاعر و نویسنده قرن هفتم ایران است که در شیراز دیده به جهان گشود. او که در زمان حکومت سلطان محمد خوارزمشاه و سلطان غیاث‌الدین زندگی می‌کرده دارای آثاری به نثر چون گلستان و نظم چون بوستان است. از جمله دلایل شهرت این شاعر پارسی‌گو می‌توان به نظم و نثر آهنگین و قوی در آثارش اشاره کرد. بسیاری از بزرگان ادب، سعدی را یکی از پایه‌های بنای استوار ادب فارسی می‌دانند و علاوه بر ایرانیان بسیاری دیگر از ادبا و نویسندگان غیرایرانی نیز درباره سعدی سخن‌ها رانده‌اند. به عنوان مثال باریه دو منار، مترجم بوستان سعدی به زبان فرانسوی، درباره نفوذ سعدی در اروپا می‌گوید: «از تمام گویندگان شرقی، سعدی تنها شاعری است که مورد درک و دریافت اروپاییان قرار گرفته است و علت افتخار و اعتبار او این است که سعدی در گلستان جامع تمامی صفاتی است که جمال‌شناسی نوین خواستار آن است.»

دکتر نصرالله امامی، عضو هیات علمی دانشگاه شهید چمران اهواز در گفت‌وگو با خبرنگار ایسنا خاطرنشان کرد: آنچه که سعدی به عنوان نصایح اخلاقی، پند و اندرز در اشعار خودش و به ویژه در بوستان و گلستان مطرح می‌کند، بخشی در پیوند با اخلاق عرفی و بخشی مرتبط با اصول اخلاقی است.

او با اشاره به اینکه بخش از نصایح سعدی مربوط به اصول اخلاقی است توضیح داد: اصول اخلاقی در همه زمان‌ها ثابت و تغییرناپذیر است. برای مثال مروت، حقیقت دوستی، پرهیز از ریا، وفاداری، رعایت حقوق پدر و مادر و امثال این‌ها جزو اصول اخلاقی هستند که در همه جوامع بشری و اقوام اعمال ستوده و پسندیده‌ای محسوب می‌شوند. بخشی از نصایح سعدی به این مسایل ارتباط پیدا می‌کند و طبیعتاً دغدغه و مساله مورد اعتنا و توجه در دوره ما بوده و خواهد بود.

عضو هیات علمی دانشگاه شهید چمران اهواز خاطرنشان کرد: بخشی از نصایح سعدی برآمده از آداب و رسوم و شرایط فرهنگی و اجتماعی روزگار سعدی است که امروزه تعدادی از این موارد از نظر اصول تعلیم و تربیت و ارتباطات جمعی و شرایط کنونی قابل قبول نیست و اگر گاهی اوقات انتقادهایی نسبت به بعضی از نصایح سعدی می‌شود در حقیقت معطوف به این بخش است. برای مثال موضوع تنبیه کودکان و دانش‌آموزان در مدرسه، امروزه امری مردود است اما سعدی با توجه به شرایط روزگار و رفتارهای نهادینه شده می‌گوید: «استاد معلم چو بود بی‌آزار/ خرسک بازند کودکان در بازار» و بعد در گلستان نیز داستانی را درباره اینکه معلم باید در ارتباط با دانش‌آموزان شدت عمل داشته باشد و دانش‌آموزان از معلم بترسند و معلم مجاز به تنبیه دانش‌آموز است می‌آورد.

وی ادامه داد: همچنین در روزگار سعدی مرسوم نبوده است که زنان به تنهایی به بازار بروند، به همین دلیل سعدی با شدت و خشنونت این مساله را نهی می‌کند و می‌گوید: «چون زن راه بازار گیرد بزن/ و گرنه تو در خانه بنشین چون زن». یا در روزگار سعدی پوشیدن شلوار نیلی رنگ برای مردان امر ناپسندی بوده و این را برای مردان مناسب نمی‌دیدند. همچنین سعدی در بوستانش مساله‌ای را این گونه مطرح می‌کند که هنگامی که سفره غذا را پهن می‌کنند پدر خانواده باید شروع کننده غذا باشد و دیگران باید صبر کنند.

او تاکید کرد: از این قبیل مسایل در آثار سعدی زیاد است. اگر ما کتاب گلستان را مطالعه کنیم متوجه می‌شویم که بسیاری از این مسایل با شرایط امروز سازگار نیست. البته در این میان نمی‌توانیم سعدی را هم مورد بازخواست قرار دهیم که چرا این مسایل را مطرح کرده است چراکه آن‌ها جزو اخلاق عرفی، آداب و رفتارهای نهادینه شده روزگار سعدی هستند. در کنار همه این مسایل، سعدی، شعرها و ابیاتی هم دارد که جهانی شده و مورد قبول متمدن‌ترین مردم دنیا و پیشرفته‌ترین نهادهای اجتماعی بشری در روزگار اوست.

امامی اظهار کرد: وظیفه ما به عنوان استادان ادبیات و به عنوان منتقدان ادبی این است که سعدی را مطابق آنچه که واقعیت افکار و اندیشه‌های سعدی است معرفی کنیم و آن قسمت از سروده‌های او را که مسایل کلان و دغدغه‌های مهم بشری و مطالب قابل قبول برای جامعه امروز است را معرفی کنیم و آن بخشی را که با شرایط امروز همخوانی ندارد چرایی عدم انطباقش را روشن کنیم چرا که آداب رسومی که در زمانی قابل قبول بوده است در روزگار دیگر ممکن است غیر قابل قبول باشد و این‌ها ناگزیر در اشعار شاعر ورود پیدا می‌کنند. یعنی ما علت قابل قبول نبودن را همراه با دلایل توجیهی بیان می‌کنیم و فکر می‌کنم چنین تلاشی سوءتفاهم نسل جدید در مورد میراث‌های ادبی قدیم را اصلاح می‌کند و اگر انتقادی وجود دارد، این انتقاد سطحی نگری و ظاهربینی درباره آثار ادبی را جدا می‌کند.

همچنین حامد صافی، شاعر و پژوهشگر و عضو هیات علمی دانشگاه شهید چمران اهواز به خبرنگار ایسنا گفت: پرداختن به تجربیات انسانی و زندگی اجتماعی بشر همیشه برای سعدی مهم بوده است. حتی وقتی سعدی می‌خواسته از عشق سخن بگوید از تجربیات انسانی استفاده کرده است و نوع لحن و نصایح و پند و اندرزهای او هم از همین جنس هستند. گلستان سعدی با پندها و اندرزهای او هم خانواده است و در حوزه ادبیات تعلیمی می‌تواند گنجانده شود و برای انسان مدرن امروز می‌تواند پیام‌های زیادی داشته باشد. قطعا متن مواظ سعدی هنوز زنده است.

وی توضیح داد: وقتی سعدی از غیبت کردن و تهمت زدن ابراز دوری می‌کند مخاطب خودش را بر آن می‌دارد که از این ضد ارزش اخلاقی دوری کند. این مساله چیزی نیست که بعد از گذر زمان رنگ ببازد و مردم بخواهند از آن روی بربایند. وقتی سعدی از ریاکاری دوری می‌کند و آن را مورد نکوهش قرار می‌دهد و بعد آن را در یک واقعه بیان می‌کند آن قدر ملموس است که برای انسان روزگار ما نیز قابل کاربرد و پیگیری است. در واقع همین ملموس بودن و پرکاربرد بودن موجب می‌شود تا نصایح و پندهای سعدی و به ویژه کتاب گلستان او برجسته شود.

در ادامه علی‌رضا بدیع، شاعر و غزلسرا، درباره سعدی به خبرنگار ایسنا گفت: سعدی شاعر پرآوازه قرن هفتم است که با غزلیات، بوستان و گلستانش بیشتر او را می‌شناسیم. به جرات می‌توان گفت سعدی بیشترین تاثیر را پا به پای فردوسی بر زبان و ادب پارسی در طول سده‌ها گذاشته است.

او بیان کرد: اگر فردوسی و سعدی را نداشتیم زبان ما در قرن حاضر این چیزی نبود که هم‌اکنون با آن در حال صحبت هستیم و بعید نبود که زبان‌مان به خاطر حجمه‌هایی که از جوانب مختلف صورت گرفت عربی می‌شد. در گلستان و بوستان سعدی و تعدادی از غزلیات او که جنبه پند و اندرز دارند سعدی، بیشترین تاثیر را نسبت به دیگر شاعران بر رفتار و کنش‌های ایرانیان گذاشته است.

بدیع اظهار کرد: زمانی که غزلیات مولانا را می‌خوانیم با حجم انبوهی از شور، وجد، نشاط، طرب و موسیقی مواجه می‌شویم و زمانی که غزلیات حافظ را می‌خوانید خوش تراش بودن کلام حافظ و آرایه پردازی‌های آن شما را مجذوب خود می‌کند. سعدی به طور ویژه در گلستانش که مجموعه نثر او محسوب می‌شود و آن را به هشت باب تقسیم کرده، راجع به یکی از رفتارهایی که از نظر او مذموم بوده است صحبت می‌کند. مثلا در باب آیین جوانمردی، شباب و پیری و خیلی موضوعات دیگر در روزگار او دغدغه بوده است.

او گفت: بسیاری از ضرب‌المثل‌ها و عباراتی که امروز در میان مردم دهان به دهان می‌چرخد از شعرهای سعدی گرفته شده است. اصولی در زندگی هست که از زمانی که آدم ابوالبشر پا به کره خاکی گذاشته است تا زمان جاوید، جاویدان باقی خواهند بود و در همه جوامع جهانی نیز همین گونه است. به عنوان مثال جوانمردی، آداب معاشرت، رفاقت و سفر کردن در همه ادوار ثابت بوده است. برای همین تا زمانی که انسانی روی کره زمین وجود داشته باشد این اصول به قوت خودشان باقی هستند. او ادامه داد: نقش و ادبیات سعدی پس از خودش به گونه‌ای بوده است که توانسته سال‌ها بعد از خودش زبان را در همان بستر زبانی خودش تثبیت کند و ریخت زبان فارسی را به صورت همان زمان نگه دارد. این جذابیت و این استحکام زبان کاری است که سعدی انجام داده است. او به عنوان استاد بلاغت کاری کرده که ما هنوز کلام او را به عنوان سرلوحه در گفتار و نوشتار خودمان حفظ کرده‌ایم.

بدیع بیان کرد: غول بزرگ ادبی چون سعدی موجب می‌شود که شعرش تا قرن‌های قرن ماندگار باشد و بتواند با مردم به راحتی ارتباط برقرار کند بدون اینکه نیازی به ترجمه داشته باشد. مثلا در ادبیات کشوری همچون آلمان که روز به روز صنعت و ادبیاتش دستخوش تغییر می‌شود هر چند سال برای این که متون کلاسیک خودشان را بخوانند نیاز به مترجم دارند، اما یکی از شانس‌های که ما آورده‌ایم این است که زبان‌مان به آن اندازه تغییر و تحول نداشته است و ما می‌توانیم حتی با شعر رودکی هم ارتباط برقرار کنیم.

گزارش از عاطفه جوادی، خبرنگار ایسنای منطقه خوزستان